

LIUBA DIMITRIU: O VOCE SUAVĂ ÎN FORUL SPIRITUAL BASARABEAN

Oxana GHERMAN

Institutul de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hasdeu”

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7366-2599>

Poeta Liuba Dimitriu s-a născut pe data de 1 ianuarie 1901, în s. Ciucur-Mingir, Tighina, în familia Vasilisei (de origine greacă) și al lui Lazăr Dimitriev (bulgar), funcționar în accizele statului. Absolvește liceul din Comrat și se stabilește la Chișinău, unde devine funcționară la Arhiepiscopie (1916), apoi la Inspectoratul PTT (1918). La vârsta majoratului, Liuba Dimitrieva își românezează numele și începe activitatea literară, fără a avea intenția să publice. Se angajează la Primăria Chișinău în calitate de translatoare (1919-1923), lucrează la Prefectura poliției (1923-1930). Se stinge din viață la nici 30 de ani, după o boală incurabilă (22 martie 1930, Chișinău). Volumul „Crinii Basarabiei” îi apare postum (1931), la inițiativa redevabilului critic și istoric literar Ovid Densușianu.

SCRIERI: *Crinii Basarabiei. Poezii postume* (1920-1930), Chișinău, 1931; *Stânca vieții, La mormântul marelui poet, Tu, Nistrule!..., Urâtul!* (versuri), „Columna”, 1984, 4-6; *Numai unul*, versuri, „Orizontul”, 1989, 2; *Satul doarme, Graiul neamului*, versuri, „Caiete critice”, 1994, 1-3.

Descendentă dintr-o mamă de origine greacă și un tată bulgar, Liuba Dimitriu își apropriează o identitate basarabeană pe care o anunță în mod declarativ prin poezia sa patriotică, elogiul lirice ale simbolurilor naționale (*Graiul neamului, Stema țării, Jurământul, Cântec de seară* ș.a.), texte în care cuvintele „doina”, „dorul”, „stema”, „tricolorul” nu se află doar în armonie sonoră și semantică, ci și axiologică. Versul clasic, simetric, rimat și ritmat, aflat în echilibru prozodic, subtilizează o „poezie ce a conjugat în chip ciudat un filon eminescian, un altul mesianic al lui Goga și un al treilea simbolist, de finețuri plastice, profunzimi de sunete, parfumuri, irizări solare și gingășii florale” (Mihai Cimpoi). Autoarea cultivă în special oda patriotică, încheind perioada de eflorescență a acestei specii în literatura română.

Liuba Dimitriu manifestă sensibilitate față de ritmul vieții rurale și atmosfera feerică a satului noaptea (*Satul, Satul doarme*), elogiază plaiul românesc în poezii pline de entuziasm și însuflețire patriotică: „Că nu e colț de rai pe lume/ Mai plin de flori și ape moi,/ Ca țara noastră-al cărei nume/ Și-n cer îl vom purta cu noi” (*Cântă Mureșul*), versuri în care cuvântul „țară” are o semnificație integratoare, însemnând spațiul românesc de pe ambele maluri ale Prutului. Pământul natal, Basarabia, Prutul devin personaje lirice. Prutul reprezintă feblețea persoanei poetice a Liubei Dimitriu, un simbol al masculinității, care exercită o anumită putere de atracție: „Prutule cu ochi de foc,/ Ia-mă, dragă, de mijloc/ Și mă du cu tine-n crâng/ Toată vara flori să strâng./ Pentru tine numai crini,/ Pragul să-l feresc de spini,/ Pentru mine flori de fragi,/ Apele-mi să-fi fie dragi” (*Cântec de dor*). Dacă Prutul este amantul ființei feminine, Nistrul manifestă o forță tutelară, paternă. Poeziile în care predomină motive și simboluri acvatice iau forma unui lirism delicat, Pan-erotic, care provine dintr-o energie creatoare alimentată din natura plaiului natal față de care poeta simte un profund atașament spiritual. Motivele acvatice – Prutul, Nistrul – sunt pretexte de elogiare a frumuseții patriei (*Tu, Nistrule!*); Mureșul produce o vibrație sufletească asociată sentimentului de bucurie, euforie (*Cântă Mureșul*); Oltul este un „maestru” al simfoniei vegetale, dar și motivul eternizării prin armonizarea trupului cu natura după moarte: „Oltule, dacă m-oi duce/ Să-mi fac patul peste nori,/ Pune-mi doina ta sub cruce,/ Ca să-mi ție loc de flori.” (*Doina Oltului*). O altă odă închinată stihiei apelor este poezia *Dunării*. Ca și apele din circuitul naturii, lacrimile omului sunt absolut indispensabile ființării: „Toate apele credinței/ S-ar preface-n munți de gheață,/ Iar din salba biruinței/ N-ar rămâne fir de ață.” (*Fără ea*). Lacrimile semnifică actul de erupere, de eliberare sufletească, de fertilizare a spiritului creator prin apropiere de moarte, or suferința o determină ființa poetică să „se oglindească narcisic în... apa amară a Morții” (M. Cimpoi).

Liuba Dumitriu, care, așa cum remarcă cercetătoarea A. Grati, „face uz larg de recuzita romantică”, sintetizează o serie motive eminesciene precum: stelele asociate visurilor înălțătoare, luna raportată veșniciei, plopul ca simbol al singurătății, apele cu nuferi ca modalitate de autorefectare, melancolia contemplativă, împăcarea cu destinul ș.a. Marcate ingenuitatea vârstei, multe din poeziile erotice reflectă reacțiile senzoriale sau afective ale poetei față de tot ce pulsează în jur, tot ce emană energie. Crinii se asociază jocului iubirii, încântării, euforiei erotice. Poezia de dragoste a Liubei Dimitriu declamă „o iubire ce arde ca jarul”, al cărei adresant este bărbatul „urât”: „Așa urât, cum

zici că ești,/ Și piatra mă-nțelege,/ Că-n ochii mei tu prețuiești/ Mai mult decât un rege.// Și soarele, cât un pitic,/ Din valuri când răsare,/ Pe lângă tine și mai mic/ Decât o stea-mi apare.” (*Așa cum ești...*). Raportarea femeii la alteritatea masculină se consumă în declarații de admirație, dar și în expresia unor nostalgii și regrete ale neîmplinirii erotice.

Crinii simbolizează fecioria, curățenia, puritatea, calități pe care poeta le închină țării: „Numai ție, dulce țară,/ Îți las crinii de sub perne,/ Ca să-i pui să soarbă iară/ Din izvoarele-ți eterne” (*Numai ție!*). În ultimele, cronologic vorbind, texte lirice, personajul feminin renunță la mirajul erotic, se distrage de la ispita iubirii fizice: „În zadar mă chemi la tine/ În castelul tău de lut,/ Că nu merg să știu de bine/ Că-mi pui raiu-n așternut!// Să te las să spurci cetatea/ Soarelui, în care cânt,/ Ca să-mi pierd eternitatea/ Pentru-o clipă de pământ?” (*Fluturaș*). Iubirea se asociază efemerului, decăderii în păcat, un sentiment care solicită veșnicia spirituală în schimbul unei plăceri iluzorii. Într-o interpretare simbolică, poezia „Fluturaș” ar transpune imaginea apropierii fluturilor morții (A. Grati), o premoniție a propriului sfârșit.

Poeta își contemplă moartea, percepând-o ca pe o trecere, o plecare *dincolo*, care ar trebui să lase în urmă liniște. Eul poetic se află în zbulciumul împăcării cu ideea morții. Divinitatea, motivele biblice, misticismul formează un spectru flotant de semnificații care aureolează imaginile poetice. Veșnicia este o forță ispititoare, un vis aproape tangibil: „De când apele-ncepură/ Să se zbată-n așternut,/ Simt cum ochiul tău mă fură/ Ca și când n-aș fi de lut.” (*Pentru ce?*). O altă frământare interioară este cauzată de prezența demonicului, reflectată în poezia *Răvaș satanei*: „Să nu cumva să te mai prind vreodată,/ Că te strecoari sub perna mea cu crini,/ Că nu mai scapi nici mort cu pielea toată/ Îți smulg și ghearele din rădăcini.// Iluzie, tu stai cuminte-n vatră,/ Și nu te speria de niciun vânt,/ Că zidurile-mi toate sunt din piatră,/ Iar ghearele satanei din pământ!...” Eul poetei își pierde grația, finețea, vocea sa amenințătoare, manifestând puterea de a face față iluziilor și ispitelor demonice. Pe de altă parte, poeta își înfruntă frica de moarte prin dragostea față de existență. Poezia devine „o formă de supraviețuire” (C. Trifan). Statutul poeziei se modifică, creația este un zid, o „stâncă a vieții”, care rămâne pe pământ după ce omul trece „dincolo”: „Ce-mi pasă că din zidurile mele/ Nici urmă n-o rămâne pe pământ,/ Când știu din leagăn că și fără ele,/ Eu dincolo de prag tot am să cânt!...” (*Soarelui*). În ultimii ani de viață, Liuba Dimitriu creează poezie testamentară, în care încearcă o transfuzie de atitudini și valori tânărului cititor. Poezia dedicată Henrietei, sora poetei, este dominată de gingășie,

iubire protectoare („Nu căuta sub lespezi cerul,/ Că n-ai să dai de el nîcîcînd,/ Oricît ai scormoni cu fierul/ Sub crucile-nșirate-n rînd.” (*Ascultă-mă!*)), dar și de șiruri de întrebări retorice. Stilul melifluu al versurilor, efluviile lirice ale sensibilității feminine, sentimentul obsedant al legăturii organice cu pămîntul natal și aspirația către ideal formează ecourile de înaltă rezonanță ale vocii poetice a Liubei Dimitriu în forul spiritual basarabean.

Referințe bibliografice:

1. **DIMITRIU, Liuba.** *Crinii Basarabiei. Poezii postume (1920-1930)*. Chișinău, 1931.
2. **ALDEA-CUȚAROV, Chiril.** *Un crin al Basarabiei, Liuba Dimitriu*. În: *Noutăți editoriale*, 1990, 30 nov.
3. **COLESNIC, Iurie.** *Un crin al Basarabiei*. În: *Caiete critice*, 1994, 1-3.
4. **CIMPOI, Mihai.** *Liuba Dimitriu*. În: *O istorie deschisă a literaturii române din Basarabia*, Chișinău, 1997.
5. **GRATI, Aliona.** *Un crin al Basarabiei: Liuba Dimitriu*. În: *Metaliteratură*, 2001, 4.
6. **GRATI, Aliona.** *Poezia Liubei Dimitriu: spectacol floral*. În: *Privirea Euridicei*, Chișinău, 2007.
7. **GHINCOLOV, Serafim.** „Crinii Basarabiei” și redescoperirea autoarei lor. În: *Gazeta de Sud*, 2011, 8, 9, 10.
8. **ROIBU, Nicolae.** *Un crin al Basarabiei, Liuba Dimitriu*. În: *Timpul*, 2011, 25 mai.

NOTA: Articolul a fost realizat în cadrul proiectului de cercetare 20.80009.1606.03 *Contexte socio-culturale autohtone și interconexiuni europene în creația populară și literatura cultă din Basarabia (sec. XIX până în prezent)*, Institutul de Filologie Română „Bogdan P.-Hasdeu” al MEC.